

کیهان

چهارشنبه ۲۸ آذر ۱۴۰۳

در گفت‌وگوی کیهان با معاون شهردار تهران مطرح شد

بررسی دستاوردهای ۳ ساله معاونت خدمات شهری و محیط زیست شهرداری تهران

صفحه ۴

ضرورت توجه به محیط زیست و خدمات شهری

محمدصابر باغخانی پور*

محیط زیست بستر توسعه و از مؤلفه‌های اساسی برای زندگی انسان‌ها و سایر موجودات کره زمین بشمار می‌رود. خداوند متعال عناصر حیاتی جهان هستی یعنی آب، هوا، خاک، طبیعت و تنوع زیستی را با نظم و اندازه مشخص و معینی آفریده و رابطه آنها را با یکدیگر، انسان و سایر موجودات به گونه‌ای تنظیم نموده است که در صورت رعایت نظم آفرینش و مدیریت خردمندانه، حیات و زندگی موجودات همواره در شرایط متعادل و طبیعی تداوم می‌یابد. اما آنچه در دهه‌های اخیر بر زمین و محیط زیست گذشت حکایت تلخی دارد. متأسفانه به علت صنعتی شدن، رشد فزاینده جمعیت، پدیده شهرنشینی و بهره‌گیری از الگوهای نامتوازن توسعه و بهره‌برداری‌های بی‌رویه و نسنجیده، موجب تخریب محیط زیست و بروز بحران‌های نوظهور نظیر تغییر آب‌وهوا، آلودگی شهرها، خشکسالی، گرد و غبار، بیابان‌زائی، خشک شدن تالاب‌ها، محدودیت منابع آب، جنگل‌زدائی، طوفان‌های سهمگین، آلودگی‌های صوتی، کاهش شدید تنوع زیستی و نظایر آن شده است. خداوند متعال در قرآن کریم زمین را مهد و گهواره انسان قلمداد می‌کند و به درخت، خورشید و ماه، قسم می‌خورد. کوه‌ها، جنگل‌ها، مراتع و دریا را از مصادیق انفال می‌داند. پیامبر عظیم‌الشان اسلام (ص) شکستن شاخه‌ای از درخت را همانند شکستن بال فرشتگان می‌داند. ائمه معصومین سلام‌الله اجمعین درختکاری را صدقه جاریه می‌دانند. بنیانگذار انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) حفاظت از منابع طبیعی را یک تکلیف الهی قلمداد می‌نماید. مقام معظم رهبری حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی را یک مسئله حیاتی می‌داند. اصل پنجاهم قانون اساسی، حفاظت از محیط زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند را وظیفه عمومی تلقی می‌نماید. از این‌رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا کند را

ممنوع نموده است. بر همین اساس است که در سند چشم‌انداز توسعه ابلاغی از سوی رهبر معظم انقلاب، محیط زیست مطلوب به‌عنوان یک تکلیف مورد تاکید قرار گرفته است. امروزه به سبب ایجاد مشکلات محیط زیستی، ترافیکی، عملکردی، کالبدی و فضاهای شلوغ، پرازدحام و بی‌هویت، اکثر شهرهای جهان با آلودگی‌های هوا، آب، خاک، صدا، نور و منظر شهری روبه‌رو هستند که غالباً قادر به پاسخگویی به نیازهای کمی و کیفی استفاده‌کنندگان نیستند. از سوی دیگر چگونگی این توسعه و ابعاد آن، سبب خدشه‌دار شدن پایداری شهرها شده و کیفیت و استانداردهای مناسب برای زندگی را در فضاهای شهری به مخاطره انداخته است. فرسودگی و تخریب شدید در بستر و فضای طبیعی پیرامون شهرها، فقدان فضای موزانه اکولوژیکی در داخل و پیرامون شهرها، فقدان سیستم جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب شهری و در نتیجه وجود آلودگی‌های ناشی از پخش فاضلاب در محیط‌های شهری، ضعف و نواقص بهداشتی در نحوه جمع‌آوری و دفع زباله شهری، عدم وجود سیستم مطلوب تصفیه آب و آبرسانی شهری، آلودگی اکثر رودخانه‌ها، مشکلات ناشی از ترافیک، فقدان فضای سبز کارآمد درون شهری و پیرامونی، وجود آلودگی خاک در نتیجه جمع‌آوری و دفع غیر اصولی فاضلاب و زباله شهری از دیگر مشکلات محیط زیستی می‌باشند که سلامت و بهداشت جوامع شهری را تهدید می‌نمایند. با توجه به تاثیر مستقیم این معضلات بر زندگی شهروندان، مدیریت شهری کلانشهرهای دنیا موضوع محیط زیست شهری را در صدر برنامه‌ها و اقدامات خود قرار داده‌اند. بررسی‌ها بیانگر آن است که کشورها و دولت‌هایی که در فرآیند مدیریت شهری علاوه بر توسعه کالبدی و اجتماعی، به مدیریت محیط زیست شهری توجه لازم نموده‌اند از بحران‌ها و عوارض ناشی از شهرنشینی نظیر آلودگی هوا، آب، خاک، تخریب طبیعت، تنوع زیستی، آلودگی‌های صوتی و بصری

و منظر شهری و... رهایی یافته و در مسیر توسعه پایدار گام برداشته‌اند. طبق بررسی‌های انجام‌شده در خصوص برنامه‌ها و اقدامات محیط زیستی مدیریت شهری بسیاری از کلانشهرهای دنیا ۳ نکته اساسی زیر نتیجه می‌شود: محیط زیست به‌عنوان بستر توسعه و به‌عنوان یک مرکز یا سازمان فرابخشی در نظر گرفته می‌شود. سیاست‌های کلان در بخش‌های مختلف کاهش آلودگی‌های هوا، آب و خاک، مدیریت زباله، حفاظت از فضای سبز و تنوع زیستی و... در راس سیاستگذاری‌های مدیریت شهری تنظیم می‌شود. تمامی اهداف مدیریت شهری در جهت بهبود و افزایش رفاه و آسایش شهروندان و در جهت همگام نمودن اقدامات با محیط زیست می‌باشد. برنامه مدیریت محیط زیست، ابزاری است برای تعیین مکانیسم‌ها یا روش‌های مدیریتی در راستای جلوگیری از اثرات نامطلوب محیط زیستی غیرقابل قبول یا قابل اجتناب و نیز افزایش مزایای محیط زیستی مثبت یک توسعه. همچنین برنامه‌های مدیریت محیط زیست، راهکارهای اصلاحی، سازمان‌تشیکیاتی و زمان‌بندی را در یک طرح تعیین می‌کند. بنابراین رعایت ملاحظات محیط زیستی و تدوین برنامه‌های مدیریت محیط زیست باید با در نظر گرفتن ملاحظات حفاظت از منابع و کاهش آلودگی همراه باشد، که برخی از آنها عبارتند از: تولید فاضلاب، آلودگی هوا، پسماند جامد، آلودگی صوتی، آلودگی بصری و آلودگی نوری و... با جدی‌تر شدن مسئله حفظ محیط زیست در جهان امروز و لزوم توجه بیشتر به ابعاد این مسئله از دیدگاه مدیریت شهری، به نظر می‌رسد که شهرداری‌ها به‌عنوان نهادهای اساسی تأثیرگذار در محقق ساختن اهداف حفاظت از محیط زیست شهری، نقش عمده‌ای را عهده‌دار خواهند بود. همچنین با توجه به گستردگی فعالیت‌های انسانی و آسیب‌های وارده بر محیط زیست، ارائه راهکار جهت کاهش اثرات سوء و منفی وارده بر محیط

زیست و مدیریت مسائل محیط زیستی، از اهمیت بالایی در شهرها برخوردار است. هدف اصلی مدیریت شهری بهبود، افزایش رفاه و آسایش انسانی است. مدیریت شهری وظیفه خود را به صورت گسترش فعالیت‌های خدماتی، آموزشی، نظارت بر گسترش و توسعه بافت شهری، خدمت‌رسانی به شهروندان «حمل‌ونقل عمومی و گسترش آن، حفظ و نگهداری فضای سبز، جمع‌آوری و دفع مواد زائد جامد شهری و...»، کنترل بحران‌ها و حوادث طبیعی و مواردی از این قبیل به انجام می‌رساند. مدیریت شهری مسئول همه اقدامات مرتبط با حفظ و نگهداری شهر در شرایط گوناگون است. علاوه بر آن کلیه فعالیت‌ها و تصمیمات مدیریت شهری دارای اثرات و نتایج محیط زیستی هستند. این فعالیت‌ها به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر محیط زیست اثر می‌گذارند. به عبارت دیگر پارامتر از این فعالیت‌ها مخرب و پارامتر دیگر بهبوددهنده وضعیت موجود هستند. در دیدگاه‌ها و روش‌های جدید اداره شهرها، بهبود وضع محیط زیست یک عمل لوکس و ترفنی تلقی نمی‌شود. بلکه به‌عنوان یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر و اولویت اول تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان به شمار می‌آید. به همین دلیل در روش‌های مدیریت نوین، اداره امور به سمت کاهش عوارض تحمیل شده به طبیعت و محیط زیست پیش می‌رود. به بیان ساده‌تر در شیوه‌های نوین مدیریت شهری، توسعه پایدار نمود کاملی یافته و خود را به بهترین شکل ممکن نشان می‌دهد. معاونت خدمات شهری شهرداری تهران نیز مستثنی از این امر نبوده و برای حرکت در جهت توسعه پایدار نیاز به توجه ویژه به ملاحظات محیط زیستی در اداره شهر دارد. هر چند بیشتر فعالیت‌های آن ذاتاً محیط زیستی بوده اما برای کاهش اثرات منفی محیط زیستی فعالیت‌های خود و یا ارتقای وضعیت محیط زیستی خود نیاز به رعایت ملاحظات محیط زیستی دارد. * مدیرکل محیط زیست و توسعه پایدار شهرداری تهران

